

Kisteleki Ibolya ex libris gyűjteménye

Kiállítás a nagyváradai Sapientia EMTE galériájában

Az *ex libris* a kisgrafika érdekes, mondhatni artisztikus műfaja. Kezdetben könyvjegyként funkcionált. Mára viszont nem csupán egy-egy neves vagy kevésbé ismert személyiség könyvet megjelölő nyomataként szolgál, hanem – az idők folyamán kialakult gyűjtőkör megrendelésére/kívánalmára készült, küldhető, csereberélhető darabjaival – önálló szépségforrássá vált. A Kisgrafika Barátainak Köre folyóiratával, rendszeresen szervezett találkozóival segíti is eme szenvedély minél „exkluzívabb” kielégítését.

Kisteleki Ibolya, a székesfehérvári könyvtáros több évtizede hódol eme „fertőzöttségnek”. Szenczi Molnár Albert, Liszt Ferenc, Goldmark Károly – Fery Antal; Erkel Ferenc – Fery Antal, Vincze László, Sárkány Győző; Kodály Zoltán – Szunyoghy András; Bartók Béla – Menyhárt József, Perei Zoltán, Verdi – Francois Marechal), vagy a legbonyolultabb történeteket, egy opera, egy zenemű sok mindennel átszőtt világát, gondolati erejét, hangulatát megjelenítő eseményrajz (*A nürnbergi mesterdalnokok* – Vén Zoltán; *A kékszakállú herceg vára*, *Vérnász*, *A walkür* – König Róbert, *Cantata profana* – Kass János).

Ha csupán a *Bánk bántól* az *A walkürig*, vagy a *Himnusz*tól a *Cantata profana*ig vesszük a művekben zenévé, zenedrámává stb. alakult élményvilágot – az egymást kiegészítő *álm* és *való* összetartozását –, már előttünk a vonalháló (rézmetszet, rézkarc, fametszet, linómetszet stb.) összetettsége. A harminc tabló 83 művész keze munkáját őrző 226 (!) *ex libris*en/kisgrafikán kiáltépp látni, hogy a grafikai invenció, a bélyeg-

ny területen való építkezés – a vonalháló sűrűsége (Kass János, Diskay Lenke, König Róbert, Vén Zoltán) és szellős volta (Debreczeni László, Perei Zoltán, Sárkány Győző, Sziráki Endre, Ürmös Péter), a jobbára fekete-fehér foltok „aktivitása” (Fery Antal, Vincze László, German Ratner) – milyen fontos, csupán a kisgrafika eszköztárával megoldható tükörképe a rajzó-lóban megképzett világnak.

Mert a közlendőben, hiába a műfaj alkalmazott jellege, ott a személyesség lényegjegye. Legyen az egy egyszerű, ám a fotóazonosságot mindig elkerülő arckép (Bach – Cseh Gusztáv; Szenczi Molnár Albert, Liszt Ferenc, Goldmark Károly – Fery Antal; Erkel Ferenc – Fery Antal, Vincze László, Sárkány Győző; Kodály Zoltán – Szunyoghy András; Bartók Béla – Menyhárt József, Perei Zoltán), Verdi – Francois Marechal), vagy a legbonyolultabb történeteket, egy opera, egy zenemű sok mindennel átszőtt világát, gondolati erejét, hangulatát megjelenítő eseményrajz (*A nürnbergi mesterdalnokok* – Vén Zoltán; *A kékszakállú herceg vára*, *Vérnász*, *A walkür* – König Róbert, *Cantata profana* – Kass János).

Ám az egyetlen hangszer ábrázolása révén is megérezkített „hangulatképben” ott a kor lenyomata – lásd Buday György tangóharmonikását (*A vak*), Debreczeni László Dsida Jenő *Angyalok citeráján* című posztumusz verseskönyvét megidéző hárfását, Plugor Sándor átszellemített fuvolásnőjét vagy Deák Ferenc fanfárt fúvó lovasát. És ott van mindazon lírai, nemegyszer humorral színezett érzéstömeg, amely az éneklőkben és a zeneszerszámokat megszólaltatókban világ- és én-fölszabadító erőt sejtet (Gáborjáni Szabó Kálmán, Stettner Béla, Peter Uptis, Hegedűs2 László, Petry Béla, illetve Perei Zoltán, Gacs Gábor, Josef Weiser, Árkossy István, Gy. Szabó Béla, Kopasz Márta, Köhegyi Gyula, Varga Mátyás).

A régi és mai instrumentumokat muzsikára bíró fúvósok, vonósok, pengetősök és billentyűsök között, már ami a grafikai megformálást illeti, természetesen van különbség. A két végpont talán lehetne Perei egyszerűségében is vasos, fakerítés előtt ülő dudása és György Antal finoman cizellált, megnyújtott hárfázó hölgye. De ha a művész megragadta, akár látomásos úton, a hangszer és kezelője lelkét, vonalhálója több, mint személyiségrajz, egy korszak lüktet benne. Erővel és a közönyt fölrázó hangossággal – ilyen Vincze László csak trombitavéggel is karakteres Louis Armstrong-portréja –, vagy lírai kitérővel, miként az Árkossy István Benny Goodmant idéző szellemes szárnyas trombitájáról leolvasható. Diskay Lenke a lantzenére Vénusszá változó női aktban valaminő benső világot szólaltatott meg, a legfinomabb nőiséget.

A több mint kétszáz darabot számláló (kis)grafikai folyam azért égeti belénk – valaminő illúzió rabjai vagyunk? – a teljességet, mert a kiállított tablók biztos rajzi alapon nyugszanak. Ez pedig kétségkívül a magyar grafika klasszikusainak jelenlétéből ered. Még felsorolás közben is izgalmat érzünk olyan nevekénél – életműveik mindennél jobban beszélnek –, mint Buday György, Fery Antal, Debreczeni László, Gy. Szabó Béla, Kass János, Varga Mátyás, Gácsi Mihály, Cseh Gusztáv, Plugor Sándor. S ezt a biztos alapot, értékben is fölnöve hozzájuk, a tegnapi mai és a mai grafikusok hada képviseli. Árkossy István,

Banga Ferenc, Deák Ferenc, Diskay Lenke, ifj. Feszt László, Hegedűs László, Hervai Katalin, Kopasz Márta, Kőhegyi Gyula, König Róbert, Sárkány Győző, Stettner Béla, Vén Zoltán.

A külföldi művészek – Hedwig Gauwelstől és Pavel Hlavatytól Pencho Koulekovig és Francois Marechalig – nem játszanak alárendelt szerepet, sőt a palettát színesítik. Ám a nagyváradi tárlat, érthetően, mégis a magyar grafika (azon belül is a kisgrafika) dicsőségét jelzi. Jó érzékkel azokat a művészeket (élőket és holtakat is) a nézőközönség elé bocsátva – nem kevesen vannak (Árkossy István, Cseh Gusztáv, Deák Ferenc, ifj. Feszt László, Hervai Katalin, Imets László, Kazinczy Gábor, Plugor Sándor) –, akik Erdélyben sajátították el, többen közülük mesterfokon, az ex libristől a plakátkészítésig húzódó grafikai gondolkodás minden csinját-bínját.

Ha a klasszikusok, akár jelzésszerű, jelenléte növeli a kisgrafika-arszenál súlyát, hogyan munkálna ebbe az irányba a két legtöbb lappal szereplő kortárs grafikus, König Róbert (7) és Vén Zoltán (17) teljesítménye. König a fa- és linómetés mestere, Vén pedig a rézmetszésé. Mindkettejük hatalmas életműve arra példa, hogyha a tehetség és szorgalom, a mű iránti alázat és invenció jegyben járnak, nagy dolgok szülehetnek. Nem kis örömet jelent, hogy Nagyváradon is tanúi lehettünk a világhírű magyar grafika újbóli kiteljesedésének – Kondor Béla és Szalay Lajos megnyugtatóan biccentene.

Cseh Gusztáv: J. S. Bach

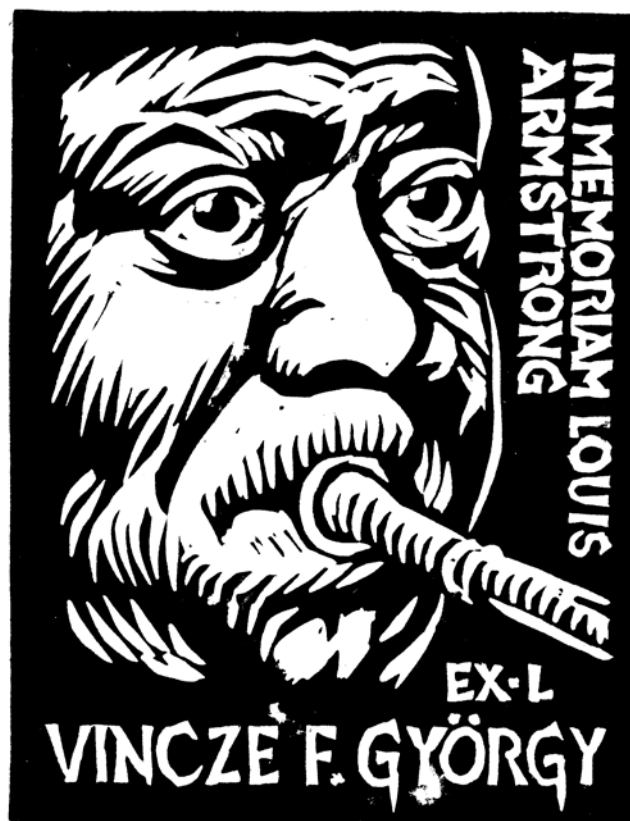
Pavel Hlavaty: Verdi

Fery Antal: Mozart

Árkossy István: Benny Goodman

Vincze László: Louis Armstrong

KUNDERMAN JENŐ • JÉZUS ÉS A KUFÁROK • EX LIBRIS

Vén Zoltán: Jézus és a kufárok

Szép karácsonyt!
Boldog 2002-es évet!

Szász Mara és Sándor

Olexa József

Kazinczy Gábor: Cantata profána

Feszt László: Erkel Ferenc